

Esittelijä Kiinteistöjohtaja Kalle Luoma

Esittely

Turun Mikaelinkirkko

Turun Mikaelinkirkko perustui Lars Sonckin (1870-1956) kilpailuvoittoon Soli Deogloria aeterna. Kilpailu järjestettiin 1893-94 ja voittaessaan Sonck oli vielä 23-vuotias polyteknikko. Kirkko toteutettiin 1899-1904 ja vihittiin käyttöön 5.2.1905. Sonck voitti myös kirkon ympäristön asemakaavakilpailun 1913. Asemakaava hyväksyttiin, mutta sitä ei koskaan toteutettu.

Mikaelinkirkossa näkyvät useat samanaikaiset vaikutteet. Ulkoarkkitehtuurin kansallisromantiikkaa sävyttää saksalaistyylinen uusgotiikka, ja sisätilojen ornamentiikka ja valoisuus on sukua wieniläiselle jugendille ja Secession-tyylille. Sonck halusi suunnitteluvaiheessa muuttaa kirkkoa ulkoasultaan keskieurooppalaisten jugend-virtausten suuntaan, mutta tämä toteutui vain osittain. Kilpailuehdotuksessa julkisivujen päämateriaali on harmaata luonnonkiveä, toteutuksessa punatiiltä. Yksityiskohdat veistettiin Kakolasta louhitusta graniitista, ja kirkko katettiin norjalaisella liuskekivellä.

Kirkko on pohjakaavaltaan kolmilaivainen pitkäkirkko. Pääsisäänkäynti ja epäsymmetrisesti sijoitettu kellotorni ovat koillis päädyssä. Pohjakaava on yleisötilojen osalta symmetrinen: eteistila jakaa yleisöliikenteen kirkkosaliin ja portaikkojen kautta salia kolmella sivulla kiertäville lehtereille. Lounaispäädyssä kuorin seinäpinta jakaantuu viiteen suoraan osaan.

Kiinteän sisustuksen ja ornamentiikan Sonck suunnitteli Max Frelanderin kanssa. Valter Jung avusti julkisivujen luonnonkiviornamenttien sommittelussa. Sisätilojen pinnat ovat lähes kauttaaltaan rikkaasti ja taidokkaasti ornamentoituja. Seinien pohjaväri on vaaleankeltainen, ja ornamentiikassa on käytetty kansallisromanttista vihreää sekä runsaasti kultauksia. Kansallisromanttisiin pilareihin on kiinnitetty valaisimia ja kynttelikköjä kupari- tai messinkipannoin. Lattiapinnat ovat kalkkikiveä.

Sonck suunnitteli kirkkoon luonnon-, kynttilän- ja sähkövaloa hyödyntävän valaistuksen. Alkuperäiset Bruno Willy Baerin suunnittelemat kuorialueen lyijylasiikkunat tuhoutuivat sodassa ja ne korvattiin 1953 Hilka Toivolan ja Otso Karpakan voimakkaan sävyisillä lasimaalauksilla. Ensimmäiset, saksalaisen E.J. Walckerin urkutehtaan urut kirkko sai 1907; fasadin niihin piirsi Sonck. Walcker-urut korvattiin 1965 Kangasalan urkutehtaan soittimella.

Nykyiset Grönlunds Orgelbyggerin rakentamat urut ovat vuodelta 2002.

1950-luvulla höyrylämmitys vaihdettiin lattialämmitykseen. Tässä muutoksessa alkuperäinen lattiamateriaali hävisi. 1960-luvun puolivälissä osa alkuperäisestä maalauskoristelusta palautettiin. Suuressa peruskorjauksessa 1984-87 (Arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio Oy) korjattiin rapautuneet tiilijulkisivut ja vesikatto, palautettiin lattiamateriaali alkuperäiseksi, puhdistettiin sisäpinnat ja entisöitiin koristekuviot.

Mikaelinkirkosta järjestetty arkkitehtuurikilpailu 1893 oli Suomen ensimmäinen yleinen arkkitehtuurikilpailu. Kirkko on kansallisromanttisen tyylin tärkeimpiä edustajia ja Sonckin ensimmäinen monumentaalirakennus. Rikkaassa kokonaisuudessa näkyvät monet samanaikaiset vaikutteet. Käsityön määrä sekä julkisivuissa että sisätiloissa on valtaisa.

Mikaelinkirkko on säilynyt erinomaisesti niin arkkitehtonisena kokonaistaideteoksena kuin tekniseltä kunnoltaankin. 1980-luvun suuri peruskorjaus oli luonteeltaan palauttava.

Mikaelinkirkko on listattu *valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetun kulttuuriympäristön kohteeksi* (RYK2009) yhdessä Port Arthurin puutalokaupunginosan kanssa.

Mikaelinkirkko on ikänsä puolesta suojeltu kirkkolain nojalla (14 luku). Voimassa olevassa maakuntakaavassa (YM 23.8.2004) Mikaelinkirkko on kohde SR055: suojeltava rakennetun ympäristön kokonaisuus.

Yleiskaavaehdotuksessa 2029 (15.6.2021) Port Arthurin ja Mikaelinkirkon kokonaisuuden RKY-asemaa tarkennetaan seuraavasti: Toimenpiteet on toteutettava rakennetun kulttuuriympäristön arvokkaat ominaispiirteet säilyttäen siten, että myös alueen paikallisesti ja alueellisesti merkittävät arvot säilyvät.

Täydennysrakentamisessa tulee kiinnittää erityistä huomiota arvokkaiden rakennusten ja niiden kaupunkikuvallisen aseman säilymiseen. Luvanvaraisista toimenpiteistä tulee kuulla museoviranomaista. Lisäksi Mikaelinkirkko on merkitty yleiskaavaan kirkkolailla suojelluksi kohteeksi.

Hankkeen kuvaus

Rusukahvilan kehittäminen on osa Mikaelinkirkon sisätilojen kehittämishanketta, jossa parannetaan kirkon äänentoistoa, AV-tekniikkaa ja käytettävyyttä. Tätä hanketta varten on Tietoa Oy tehnyt rakennetutkauksen betonitutkalla ulkoseinän tiilimuurauksista Ruusuhuoneen kohdalla 18.1.2023. Seurakunnallisen toiminnan kannalta kahvila palvelee kirkon monikäyttöisyyttä ja luo mahdollisuuksia monipuoliselle toiminnalle. Kahvilan terassi antaa ilmettä toimivasta tilasta koko kirkonmäkeä ajatellen. Toiminnan kehittämisen suhteen kahvilan uudistaminen luo avaruutta nyt

ahtaaksi käyneille kahvilan tiloille.

Ruusukahvila toimii Mikaelinkirkon Ruusuhuoneessa. Tila sijaitsee kirkon tornin juurella Puutarhakadun ja Puistokadun puoleisessa kaakkoiskulmassa ja se on aikaisemmin toiminut kirkon varastotilana. Tila on tiettävästi saneerattu kirkon peruskorjauksen aikana 1980-luvulla ja muutettu tällöin Ruusuhuoneeksi. Tila toimii tällä hetkellä kirkossa pidettävien tapahtumien kahvituspaiikkana. Ruusuhuoneella on oma sisäänkäynti Puutarhakadun puoleisella sivustalla. Tilan pinta-ala on noin 40m².

Ruusuhuoneen seinät ja kansallisromanttiset oviaukot on koristeltu ajankohdalle tyypillisin maalauksin. Seinien yläosa ja katto ovat vaalean keltaiset ja seinien alaosat sekä ikkuna- ja oviaukot ja -smyygit tumman murretun vihreät punaruskein, keltaisin ja siniharmain ornamenttimaalauksin. Seinäpintojen keltaista ja vihreää kenttää erottaa myös ornamentti. Tilassa on myös kirkkosalin lehterille johtava porras, jonka kansallisromantiikalle tyypillinen kaide on pakotettua kuparia ja tammea.

Hankkeen tarkoituksena on kohentaa Ruusukahvilan ilmettä, parantaa tilan akustiikkaa, järjestää myyntipiste nykyistä paremmin toimivaksi, rakentaa varastona toimivaan tilaan yleisö-wc ja mahdollistaa kahvilan laajentuminen myös kirkkosalin takaosaan lehterin holvien alle ja kesäisin sivusisäänkäynnin viereen kirkon Puutarhakadun puoleiselle seinustalle.

Tila on akustisesti haastava. Portaiden ja lepotasojen alapinnat on tarkoitus pinnoittaa akustoivalla luonnonkuitupinnoitteella, joka sävytetään nykyiseen sävyyn. Lattialle asennetaan akustoiva kokolattiamatto kelluvana rakenteena, joka vaimentaa puheäänen lisäksi kalusteiden aiheuttamaa ääntä. Tuolien ja pöytien alapintaan asennetaan akustoiva huopa. Tilan seinäpinnat ja koristemaalaukset jäävät koskemattomiksi.

Kalusteiden sävymaailma sovitetaan koristemaalauksissa esiintyvien värisävyjen mukaan.

Valaistus pidetään tilassa tunnelmallisena. Katosta riippuvat lasivalaisimet jätetään paikoilleen. Myyntitiskin etuosa valaistaan yläreunaan piiloasennettavalla valaisinnauhalla, jonka värisävy on lämmin. Valaistusta lisätään tarvittaessa irrallisin jalkavalaisimin, joiden tyyli sopii nykyisiin kattovalaisimiin. Kaapelointi valaisimille hoidetaan kalusteissa tai jalkalistoissa.

Parvelle johtavien portaiden alapuolella on pieni varasto, joka muutetaan tämän perusparannuksen aikana asiakkaiden wc-tilaksi.

Tilan korkeus on matala, jonka vuoksi lattiaa madalletaan yhden askelman verran, noin 16 cm. Tämän vuoksi myös ovi tulee uusia. Uusi wc-ovi toteutetaan siten, että se on materiaaleiltaan, muotokieleltään ja ympäristöön soveltuvuudeltaan mahdollisimman paljon nykyisen kaltainen, mutta kuitenkin teknisesti korkeatasoinen

tiiveyden ja toimivuuden kannalta.

Olevat lattialaatat irrotetaan huolellisesti, jotta ne saadaan asennettua takaisin. Wc:n seinissä on oletettavasti alkuperäiset ornamentit. Nämä seinäpinnat pidetään mahdollisuuksien mukaan koskemattomina ja maalausten suojaksi eteen asennetaan lasit. Wc-tekniikka tuodaan portaiden alle eteisessä olevasta kanaalista. Olevassa kanaalissa on jo eteisen esteettömän wc-tilan tarvittavat viemäroinnit, joten siihen voidaan liittyä. Uuden wc-tilan ilmanvaihtoa varten tehdään seinään ilmanvaihtokanava. Julkisivuun tulee kuparinen säleikkö, joka mukautuu muihin julkisivussa oleviin teknisiin yksityiskohtiin. Uusi säleikkö ei näy kirkon pääsisäänkäyntiin.

Esteetön sisäänkäynti on pääsisäänkäynnin puolelta. Pääeteistilasta on käynti esteettömään WC-tilaan, jossa ei suoriteta muutoksia hankkeen yhteydessä.

Kahvilatilan myyntipisteelle on hygieniasyistä välttämätöntä saada vesipiste ja viemärointi. Vesi ja viemärointi tuodaan tiskille portaiden alapuolella olevasta vessasta. Salin lattiaan on jo aiemmin tehty osittaisia muutoksia ja laattoja on vaihdettu. Veden ja viemäroinnin reitti tiskille pyritään tekemään siten, että alkuperäisiä laattoja ei tarvitse irrottaa.

Kesäkahvilaa varten kaadetaan kaksi julkisivua lähellä olevaa kuusta.

Muutosten arkkitehtisuunnitelmat ovat liitteenä. Hankkeelle on haettu rakennuslupaa ja lupaan liittyvä esteettömyyslausunto on liitteenä. Myös Museovirastolta on pyydetty lausuntoa suunnitelmista ja Museoviraston lausunto on liitteenä.

Lapsivaikutusten arviointi: Mikaelinkirkon korjauksella on kirkkojärjestyksen 10 luvun 4 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia. Korjaustöiden jälkeen kirkossa on mahdollisuus järjestää monipuolisempaa toimintaa myös lapsille ja nuorille.

Esitys

Yhteinen kirkkoneuvosto tutustuu Mikaelinkirkon Ruusukahvilan suunnitelmiin ja päättää osaltaan hyväksyä suunnitelmat ja esittää edelleen yhteiselle kirkkovaltuustolle, että se päättää

1. hyväksyä Mikaelinkirkon Ruusukahvilan suunnitelmat
2. hakea kirkkohallitukselta kirkkolain 3 luvun 21 §:n mukaista lupaa suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen.

Päätös

Esityksen mukaan.

52/03.03.01.01/2025

Yhteinen kirkkovaltuusto 10.04.2025 § 25

Esittelijä	Yhteinen kirkkoneuvosto
Esitys	Yhteinen kirkkovaltuusto päättää 1. hyväksyä Mikaelinkirkon Ruusukahvilan suunnitelmat 2. hakea kirkkohallitukselta kirkkolain 3 luvun 21 §:n mukaista lupaa suojellun kirkollisen rakennuksen olennaiseen muuttamiseen.
Päätös	Esityksen mukaan.